

הלכות ברכת המזון

לחמרא. והרב נחל קדומים בפרשת שופטים על פסוק לא תחיה כל נשמה, כתב בשם רבינו אפרים ז"ל טעם לזה, מה שאין כן בשאר אומות, לפי שארץ כנען מלאה כשפים, והיו מהפכים עצמם לנקבות ולטף, לכך צויה לא תחיה כל נשמה ע"כ.

ולפום ריהטא יש להביא ראיה ממ"ש בתשובת מהר"ם מלובלין סימן קט"ו באשת איש שנבעלה לשד שקורין טרכ"ט, ובתחילה בא אליה בדמות בעלה וכשניה בדמות פריץ, אם מותרת לבעלה, דשמא סופה היתה ברצון כאשר יש קצת דברים ניכרים, או לבעלה כהן אפילו יהיה באונס, או דילמא יהא דומה לנבעלת לבהמה דמותרת אפילו לבעלה כהן וכו'. והשיב דדמי לנבעלה לבהמה דמותרת אפילו לבעלה כהן, דכתיב ושכב איש אותה ולא בהמה, ועוד הביא מפרק הבא על יבמתו (יבמות דף נ"ט ע"ב) אמר רב שימי בר חייה הנבעלת לבהמה כשרה לכהונה, תניא נמי הכי נבעלה למי שאינו איש, אעפ"י שבסקילה כשרה לכהונה. ופירש"י למי שאינו איש, בהמה כשרה לכהונה לכהן גדול, דמוכת עץ בעלמא היא, ומאן דשרי מוכת עץ שרי בה, ושכ"כ הרמב"ם בפ"א מהלכות סוטה [הלכה ו']. ובפ"ח מהלכות איסורי ביאה דין א' דלא נפסלה לכהונה אלא הנבעלת לאדם, דדייק לומר לאדם, לאפוקי בהמה או רוח דלא נעשית זונה עש"ב. ואעפ"י שיצאו עוררין על דברי מהר"ם הנזכר, כבר הרב ברכי יוסף אה"ע סימן ו' ובפתח עינים ח"ב דמ"ט ע"ד והנמשך ובשו"ת חיים שאל סימן ג"ן, דחה דבריהם, והסכים עם מהר"ם הנזכר, ואחד מן הראיות שהביא מנשי שלמה שבא עליהן אשמדאי כדאיתא בגיטין (דף ס"ח ע"ב), ולא נאסרו לשלמה מפני שנבעלו לאשמדאי, משום דהוה כמי שנבעלה לבהמה יע"ש.

(ואגב נראה לדקדק בהאי עובדא דנשי שלמה דשלחו להו רבנן בידקו בכרעי, ופירש רש"י שרגליו של שד דומות לשל תרנגולים, שלחו להו כמוקי קאתי וכו'. דאמאי לא שלחו להו דיראו אי אית ליה בכואה דבכואה כדאיתא בגיטין (דף ס"ו ע"א) ובסוף יבמות הנז"ל דבכואה אית להו, בכואה דבכואה לית להו, וא"כ היה להם לשלוח לנשים שיראו אי אית ליה בכואה דבכואה. ואפשר משום שהנשים אינן יודעות להכיר ולהבחין בין אית ליה בכואה דבכואה או בכואה לחוד, לכך שלחו שיבדקו ברגליו, אבל אי הוה ידעי להבחין בין היכא דאית ליה בכואה דבכואה לדלית ליה אלא

סימן ח

[אם יוצאים ידי חובה בכרכות מאדם שנהפך אח"כ לסוס]

שאלה. שנים שהיו הולכים בדרך ונתלוה עמהם אדם אחד ואמר שהוא יהודי, ולעת האוכל אמר להם שהוא רוצה לברך להם כל הברכות על נטילת ידים והמוציא וברכת המזון, וכן היה שבירך על נטילת ידים והמוציא וזימן להם ובירך ברכת המזון הכל בקול רם להוציאם י"ח, והם ג"כ כיוונו לצאת י"ח. אחר זה כרגע נעשה אותו אדם סוס, ומן אנשא טריד ועשבא **כתורין** יאכול, נסתפקו דילמא אחר שגמר ברכת המזון איתרע **ביה** מילתא ונעשה סוס, אבל בשעה שבירך להם היה ככל אדם וא"כ כבר יצאו י"ח, או דילמא מעיקרא היה שד ולא יצאו י"ח.

תשובה. מן יציב שאין כי לא תורה לא חכמה, מ"מ בחסדי אל בטחתי יהא רעוא דאימא מילתא דתתקבל ולא אכשל בדבר הלכה. הנה אע"ג שלא ראינו ולא שמענו בזמנינו שאדם יתהפך ברגע קטון כבהמה, אפשר שהיה כן במדינת הים, ואנחנו לא נדע ולא ראינו ולא שמענו אינה ראייה, וא"כ אפשר דאיתרע באדם זה כמו נבוכדנצר, דעוד מילתא בפומיה ומן אנשא טריד ועשבא כתורין יאכול [על פי דניאל ד' כ"ח כ"ט], וא"כ י"ל דבעידן שבירך להם ענ"י והמוציא וברה"מ היה ככל אדם, ואח"כ איתרע ביה מילתא כדנא, וא"כ כבר יצאו י"ח. אלא דאפשר דמעיקרא היה שד ונהפך לאדם ואח"כ נהפך לסוס, כי השדים מתהפכים לפעמים כדמות אדם, כדאיתא בסוף יבמות (דף קכ"ב ע"א) מעשה באחד שעמד על ראש ההר ואמר איש פלוני בן פלוני ממקום פלוני מת, הלכו ולא מצאו שם אדם והשיאו את אשתו, ובגמרא, ודילמא שד הוא, אמר רב יהודה אמר רב שראו לו דמות אדם, אינהו נמי דמו דחזו ליה בכואה, ואינהו נמי אית להו בכואה, דחזו ליה בכואה דבכואה, ודילמא לדידהו נמי אית להו בכואה דבכואה, אמר ר' חנינא אמר לי יונתן שידה בכואה אית להו בכואה דבכואה לית להו ע"כ. ועיין מוהר"ם אלשיך ז"ל בתשובה סימן קי"ח. וא"כ אפשר דמעיקרא היה שד ונדמה להם בדמות אדם ולא יצאו י"ח כלל בכרכות. גם בסנהדרין (דף ס"ז ע"ב) בינאי דאיכלע להווא אושפיזא קריכו שתיתא וכו', ואשקייא ינאי לבעלת האושפיזא, הואי חמרא [פירש רש"י: האשה נעשית חמור] וכו'. הרי דע"י כישוף נהפכה

בבואה לחוד, תו א"צ לבדוק ברגליו, דודאי בן אדם הוא ולא שד. ונראה דאין [להקשות] דהיה להם לחכמים לשלוח לנשי שלמה שיוכלו להכיר אם שד הוא ממה שיש לשד זכר שערות בראשו, כדאיתא בווהר בראשית (דף נ"ד ע"ב) דהשדים נוקבין אין להם שערות בראשן ע"ש. והרב שכחת הלקט ערך כשפים כתב כן בשם הרב עמק המלך. וכ"כ בילקוט ראובני דפ"ד ע"ג בשם ספר החסידים דשדים זכרים יש להם שערות בראשן והנקבות הוא דאין להן שער בראשן, ובעז הניח ידו על ראש רות וכשראה שהיה לה שער בראשה שאלה בת מי את [רות רבה ו' א']. וכ"כ הרב חסד לאברהם בחלק עין גדי נהר כ"ב, ולילית היא קליפה ואינה שידה, ולזה אמרו ז"ל שלילית מגדלת שער ע"ש. ועיין מה שכתבתי אנכי הפעוט בקונטרס ציות נהר פרשת ויצא ד"ה הבה את אשתי וגו' וכפרשת וישב ד"ה שכבה עימי וכו' בס"ד. ומשמע מכלל זה דהזכרים אית להו שערות בראשן כלבד, אבל בשאר גופן לית להו, וא"כ היה להם לחכמים לשלוח לנשי שלמה שיבדקו בשאר גופו, ואם אית ליה שערות אדם, הוא ולא שד, שהרי אי אפשר להבחין בשערות שכראשו אם אדם הוא ולא שד, שהרי בני אדם יש להם שערות בראשן והשדים זכרים יש להם שערות בראשן, ואמאי גבי אשמדאי לא שלחו להבחין אם אדם הוא אלא ברגליו דנהפך לצורת אדם כמו שלמה בעצמו, ולא יכלו להבחין כלל אלא ממה שתבע להו בנדוטיהו, וגם את בת שבע אמו כדאיתא התם בגיטין הנזכר. ועוד היה להם להכיר אם יש לו זקן שהוא אדם. ולזה אפשר שזה... ואכתי יש לדקדק אמאי לא שלחו חכמים לנשי שלמה שיכירו בקולו אם קולו של שלמה הוא או של שד, שהרי השד אינו יכול להחליף קולו כמו אותו אדם שנדמה, כמ"ש הרב יוסף תהלות דכ"ט ע"א, הבאתי דבריו בקונטרס הנזכר במקומות הנזכרים בס"ד, רק חלק הרע שנפרד ממנו הוא שיכול לעשות קולו כמו אותו אדם שנדמה, אבל שד דעלמא אינו יכול להחליף קולו כמ"ש בשמו בקונטרס הנזכר במקומות הנזכרים בס"ד יע"ש. ואפשר דאשמדאי שהוא מלך יש לו יתרון זה שיכול להחליף קולו כקול אדם שנדמה לבני אדם, והילכך לא יכלו נשי שלמה להכיר בקולו. וא"נ אפשר דנשי שלמה לא היו רגילות כ"כ לדבר עם שלמה, כיוון שהיה מלך ולא היו יכולות להבחין בקולו, כיון שלא נקבע קולו בדעתם כ"כ. עוד יש לדקדק על שלמה דכיון שאמרו בשבת (דף קנ"א ע"ב) ת"ח לא מיהדר אפיתחא, איך בא לידי כך כמבואר בכתובים. ובליקוטי כתבתי בזה בס"ד.

בדמות אדם ולא יצאו י"ח בברכתו, דאיש מחוייב כמצות בעינן כדי שיוציא את אחרים בברכתו ולא שד. ואמנם אפשר דאין ראייה מתשובת מהר"ם הנזכר לנ"ד, דהתם ידעה האשה בודאי שנבעלה לשד, כמ"ש שם בשאלה באשת איש שנבעלה לשד שקורין טרכ"ט, והילכך לא נקראת זונה ומותרת אפילו לבעלה כהן דהו"ל כנבעלה לבהמה, וכאילו היתה מוכת עץ למאן דשרי מוכת עץ לכ"ג כאמור, וכן כנשי שלמה אע"ג דמתחילה לא ידעו שנבעלו לשד, לבסוף ידעו דבודאי נבעלו לשד. לא כן בנ"ד דמאן מוכח ומאן יימר דמעיקרא היה שד ונהפך לאדם וכשגמר להוציאם י"ח נהפך לסוס, ודילמא מעיקרא היה אדם וכשגמר להוציאם י"ח איתרע ביה מילתא ומן אנשא טריד ונהפך לסוס וכמו נבוכדנצר, וא"כ כבר יצאו י"ח.

ומ"מ למדתי לע"ד מן האמור, דאם אשה זו שנבעלה לשד ודאי כנזכר בשאלת הרב מהר"ם מלובלין הנזכר, אם היה האופן שהיתה בתולה והיה לה אח ומתה, דאחיו מיטמא לה, דשפיר קרינן בה ולאחותו הבתולה אשר לא היתה לאיש לה יטמא, יצאתה זאת שלא היתה לאיש אלא לשד, דאכתי בתולה מיקרי ומותרת אפילו לכ"ג. ואמינא לה מסוגיית דפרק הבא על יבמתו הנזכר דפרש"י דנבעלת לבהמה מותרת לכ"ג דמוכת עץ בעלמא היא, ומאן דשרי מוכת עץ שרי בה. וכבר כתיבנא דהנבעלת לשד כנבעלת לבהמה, וכמ"ש מהר"ם ז"ל דכתיב ושכב איש אותה ולא רוח ושד, וכיון דמותרת לכ"ג, שפיר מיקרי אחותו הבתולה ואחיו מיטמא לה. ועוד ראייה ממאי דאיתא ביבמות (דף ס' ע"א) ת"ר אחותו ארוסה רבי מאיר ורבי יהודה אומרים מיטמא לה, ובגמרא מ"ט דר"מ ור"י, דדרשי הכי ולאחותו הבתולה פרט לאנוסה ומפותה, יכול שאני מוציא אף מוכת עץ, ת"ל אשר לא היתה לאיש, מי שהוייתה ע"י איש יצאתה זאת שאין הוייתה ע"י איש ע"כ. והשתא כיון דמיכת עץ אחיו מיטמא לה לפי שאין הוייתה ע"י איש, מינה בנ"ד שנבעלה לשד דהו"ל כנבעלה לבהמה וכאילו היא מוכת עץ, שפיר קרינן בה ולאחותו הבתולה אשר לא היתה לאיש לה יטמא, דדוקא מי שהוייתה ע"י איש יצאתה זו שאין הוייתה ע"י איש אלא ע"י שד דאחיו מיטמא לה. ומכאן נראה להביא ראייה ג"כ לדינו של מהר"ם הנזכר שהרי מוכת עץ לפי שאין הוייתה ע"י איש אחיו מיטמא לה, א"כ ה"ה באשת איש שנבעלה לשד דהוי כמוכת עץ כמ"ש הרב הנזכר דמותרת אפילו לבעלה כהן, לפי שאין שכיבתה ע"י איש אלא ע"י שד.

והנה בגיטין (דף ס"ו ע"א) כשאמרו דחזו ליה בבואה

^{הנהגות}

זקן דאז הוא אדם ולא שד כדכתבנו לעיל בשם זוהר בראשית דשדים נוקבין אין להם שערות בראשן ומשמע דהזכרים יש להם שערות בראשן, ושכ"כ הרב שכחת הלקט והי"ר והרב חס"ל ז"ל, א"כ אין הוכחה ממה שיש לו שערות בראשו, אבל ממה שיש לו שערות בשאר גופו יש הוכחה, דמשמע דהשדים זכרים בראשן הוא דיש להן שער אבל בשאר הגוף לית להו כלל. ואמנם מה שכתב הלח"מ דהר"ן מפרש והוא שידעו ששם האיש שהזכיר הוא בעל שם האשה דאמר אני ראובן בן יעקב כל השומע קולו יתן גט לאשתו לדינה בת לאה וכו', נראה דכצ"ל לפירוש הגמ"י והרש"ך ז"ל הנזכר דפירוש והוא שידעו שהוא אדם, דגם ידעו שאמר אני ראובן בן יעקב כל השומע קולו יתן גט לאשתו דינה בת לאה, וידעו שזה ראובן בן יעקב הוא בעל אשה זו דינה בת לאה, וגם צ"ל שלא הוחזקו באותה העיר תרי ראובן בן יעקב ותרי דינה בת לאה, וע"ד מ"ש באה"ע סימן י"ז סי"ח, וע"ש להרב חלקת מחוקק ס"ק ל"ח, וגם מדברי רש"י בגיטין ובסוף יבמות ומרש"י שבהרי"ף בשני מקומות הנזכרים. נראה שידעו שזה איש פלוני בעל אשה זו ואשה זו פלונית אשת איש הנזכר ע"י שהזכיר שמו ושמה, אלא שקיצרו במובן יע"ש. ומה שסיים הרב [הלח"מ] דעדיין צריכים אנו לידע מנין לו לרבינו זה, הנה קושיא זו הי"ל להקשות גם על רש"י דגיטין שבש"ס ושבהרי"ף שפירש שהזכיר שמו ושמה. אבל נראה דכוונת הלח"מ ז"ל הוא, דמנ"ל לרבינו שצריך שיזכיר שם אביו ושם אמו של אשתו, שיאמר אני ראובן בן יעקב כל השומע קולו יתן גט לאשתו דינה בת לאה, הא מאחר שידענו שזה בעל אשה זו ואשה זו אשת איש זה הוה סגי, וא"כ כשהיה אומר אני ראובן כל השומע קולו וכו' לדינה אשתו הוה סגי. ואמנם נראה דמאחר דכשהעלוהו לא הכירו אותו, וכן כשאמר אני פלוני וכו' נשכו נחש ומת לא הכירו מי הוא, צריך שיזכיר שם אביו ושם אמה, דאל"כ כמה ראובן וכמה דינה איכא בשוקא, ע"ד מ"ש הרב חלקת מחוקק בסימן י"ז ס"ק ל"ט בשם מוהריק"ו, דכיון דאין מכירים אותו ואיכא ריעותא צריך שיזכיר שם אביו ושם עירו ע"ש. והכא נמי כיון שאין מכירין צריך שיזכיר שם אביו ושם אשתו.

ואמנם היה נלע"ד דמ"ש הרמב"ם והוא שידעו אותו, היינו לפי שכתב שאמר אני פלוני וכו' נשכו נחש ומת וכו' ולא הכירוהו, ואיכא למיחש שמא זה שמצאו איניש אחרינא הוא ואותו איש אזל לעלמא, לזה אמר והוא שידעו אותו באיזה סימן מובהק בגופו שזה הוא בעצמו שאמר שנשכו נחש ומת. כגון שהי"ל

דבבואה, הקשו ודילמא צרה היא, ותירצו תנא דבי ר' ישמעאל בשעת הסכנה כותבין ונותנין אעפ"י שאין מכירין. והרמב"ם בפ"ב מהלכות גירושין דין י"ג כתב וכן מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי, הרי אלו יכתבו ויתנו לה, והוא שידעו אותו וכו'. ומרן בכ"מ הביא סוגיא הנזכרת, וסיים דמשמע דבעינן דחזו דמות אדם ובבואה דבבואה, הא לא"ה אין כותבין, וכ"נ מדברי הרי"ף והרא"ש וכ"כ הטור, אבל רבינו שהשמיט זה נראה דס"ל דבית דמייתי תנא דבי רבי ישמעאל לא צריכי לבבואה כלל, דכי היכי דלא חיישינן לצרה משום בשעת הסכנה, ה"נ לא חיישינן לשד, וכ"כ בנמק"י בשם הריטב"א ורבו עכ"ל. וראיתי להלח"מ שם שכתב דלא הביא רבינו הא דבבואה דבבואה כדאיתא בגיטין (דף ס"ו ע"א), משמע דס"ל דתנא דבי ר' ישמעאל אתא לתרץ דלא חיישינן לשד וכפירוש הר"ן, וא"כ קשה איך כתב והוא שידעו אותו דמה שאמר התם דמות אדם משום דלא ניחוש לשד, וי"ל דהר"ן סובר והוא שידעו ששם האיש שהזכיר הוא בעל שם האשה דאמר אני ראובן בן יעקב [כל השומע קולין] יתן גט לאשתי דינה בת לאה, וידעו ששם איש זה הוא בעל אשה זו, ועדיין צריכין אנו לידע מנין לו לרבינו דבר זה וצ"ע עכ"ל.

והנהגה מ"ש מר"ן ז"ל בכ"מ לדעת הרמב"ם דכי היכי דלא חיישינן לצרה וכו', ושכ"כ בנמק"י וכו', והוא בנמק"י סוף יבמות, אמנם לא כ"כ לדעת הרמב"ם אלא בפירוש דסוגיא ע"ש, ונראה דמפני זה הלח"מ אחר כן לדעת הרמב"ם ע"ש. ונראה דמפני זה פירש הר"ן מפני שראה דברי מרן בכ"מ הביא שכן פירש הר"ן, מפני שהר"ן פירש כן לדעת הרמב"ם, אבל הנמק"י והריטב"א לא כ"כ לדעת הרמב"ם, אלא דממילא משמע דכן צ"ל לדעת הרמב"ם וכמ"ש הכ"מ ז"ל. ובכוונת דברי הרמב"ם שכתב והוא שידעו אותו, ראיתי להרב בית שמואל סימן קמ"א ס"ק כ"ח שכתב דבחידושי רש"ך הביא י"מ מ"ש ברמב"ם והוא שידעו היינו שידעו שהוא אדם ולא שד ע"כ, וכבר כ"כ בהגמ"י ע"ש. ומיהו זה אינו עולה כלל לדברי הרמב"ם כמ"ש ז"ל, דמדלא הביא הרמב"ם הא דבבואה דבבואה, דס"ל דלפום תנא דבי ר' ישמעאל כי היכי דלא חיישינן לצרה ה"נ לא חיישינן לשד, א"כ א"צ שידעו שהוא אדם ולא שד. ומיהו לפי דבריהם דפירוש והוא שידעו דר"ל אדם ולא שד, צ"ל דידעו ברגליו שהם ככל אדם ואינן כתרנגולים כמו השדים כדאיתא בגיטין (דף ס"ח ע"ב), וגם שראו שערות בגופו כגון בבית השחי או בכית הערוה אם היה עדין בחור ולא הי"ל זקן, וא"כ שהי"ל

שד כדי שיתנו לב להכיר בן בכל זה, ואפילו היו בשדה ובלילה והיה לבנה, הם לא אסיקו אדעתייהו שיהיה שד. ועוד דאילו ביום, מלבד דמסתמא אין נראין המזיקין, אי אפשר לראות ברגליו אם הם ככל אדם, שאם היה שד לא הסיר מרגליו מנעליו, (דהיינו הנישמי"ש), וכן בלילה, כדי שלא יכירו ברגליו שהוא שד, וכמו שעשה לאשמדאי כדאיתא בגיטין הנזכר. ואם היה זה בלילה במלון, והיה שם נר, לא אסיקו אדעתייהו שיהיה שד כדי שיבחנו אי אית ליה בבואה דבבואה, א"כ אין מופת חותך שהיה שד ודאי כדי שנאמר שלא יצאו י"ח בברכתו, זולת אם היה זה בשדה בלילה דאיכא למיחש שמא היה שד, והם לא אסיקו אדעתייהו שיהיה שד כדי שיבחנו אותו אי אית ליה בבואה דבבואה וכן ברגליו אם הם כבני אדם.

ואמנם לפי מ"ש לעיל בשם זוהר בראשית דשדים זכרים יש להם שער בראשן לא כן הנקבות. דמשמע ג"כ דבכל גופם אפילו לשדים זכרים אין להם שער, אם זה שכירך להם בא בזקן, ודאי שהיה איש מעיקרא ואח"כ איתרע ביה מילתא וכבר יצאו י"ח. אמנם אם בא בחור בלא זקן, והיה זה בשדה בלילה דאיכא למיחש למזיקין, י"ל דגם זה שד מעיקרו היה ולא יצאו י"ח. וכיון דספק הוא אם יצאו י"ח בברכתו או לא, נראה דברה"מ שהיא דאורייתא כמ"ש בסימן קפ"ד וסימן כ"ט, והפר"ח בליקוטיו בסימן ר"ט הוכיח דשלש ברכות ראשונות לבדם הם דאורייתא ע"ש, א"כ כל זמן שלא היו רעבים מאכילה כמ"ש בסימן קפ"ד ס"ב וס"ה היו צריכים לאכול מעט פת ולברך עליו, ואח"כ היה להם לברך שלש ברכות של ברה"מ שהם דאורייתא כמ"ש הפר"ח ז"ל.

זה כתבתי להתלמד, אבל לענין מעשה דברי לעו והיו כלא היו, אלא יקום דבר על פי רבנן מורי הוראות.

נא"ה אברהם בכר ישראל פינסו ס"ט

אצבע יתירה ועכשיו נמי ראו בו כן דסימן זה לא שכיח כל כך.

והנה התוספות ז"ל בגיטין (דף ס"ו ע"א) ד"ה וליחוש שמא שד הוא, כתבו דדוקא בבור, או אותו שעומד על ראש ההר או בשדה, אבל בעיר לא חיישינן שמא שד הוא ע"ש. וכ"כ ביבמות דף קכ"ב ע"א ד"ה רחזו ליה בבואה דבבואה וכו' ע"ש. וכ"כ בפסקי התוספות בשתי מקומות הנזכרים. וכ"כ הר"ן בגיטין שם, והנמק"י בסוף יבמות ע"ש. וגם הרא"ש ז"ל כתב כן ביבמות ובפסקי הרא"ש. וכ"כ בטור דבעיר לא חיישינן שמא שד הוא. וכ"פ בש"ע אה"ע סימן י"ז ס"י ובסימן קע"א ס"י"ט. וכ"כ בלבוש ז"ל ע"ש. זולת לדעת הרמב"ם כפי מ"ש הר"ן בגיטין לדעתו, ומרן בכ"מ פ"ב מהלכות גירושין דלעולם לא חיישינן לשד ואפילו בשדה.

מעתה כנ"ד דלעת האוכל בא זה והוציא אותם י"ח של כל הברכות, ואח"כ נהפך לסוס, דמספקא לן דילמא שד הוא, אם היה זה בשדה וביום, מסתמא אינן נמצאים מזיקין, דאפילו בלילה אמרו ז"ל דלשנים נראים ואינן מזיקין [ברכות דף מ"ג ע"ב]. ובנ"ד היו שנים כמוזכר בשאלה, וא"כ ליכא למיחש שמא מעיקרא היה שד ונהפך לדמות אדם ואח"כ נהפך לסוס, וא"כ י"ל דשפיר י"ח, ואח"כ איתרע ביה מילתא כדנא. וגם אם היה זה במלון אפילו בלילה, אפשר כיון דסוף סוף הוי מקום ישוב קצת, לא שכיחי שם מזיקין ואפילו בלילה, וא"כ י"ל דשפיר יצאו י"ח. אמנם אם היה זה בלילה בשדה, שפיר איכא למיחש לשד וכמ"ש התוספות ודעימייהו. וגם צריך לדעת אי חזו ביה בבואה דבבואה, שהרי לדעת התוספות ודעימייהו לעולם בעינן שיראו בו בבואה דבבואה, וכ"ד הרי"ף והרא"ש וכמ"ש הנמק"י הנז"ל והכ"מ ז"ל. וגם אי הכירו ברגליו שהיו ככל אדם ולא כתרנגולים כדאיתא בגיטין (דף ס"ח ע"ב). ואמנם בודאי שהם לא אסיקו אדעתייהו שיהיה

הלכות ברכות

ועל המחיה, או על הארץ ועל מחייתה כיון שהוקבעו לחלה בא"י.

תשובה. אוחילה לאל יהיה עם פי ורעיוני ולא אכשל בדבר הלכה. ברפ"כ דחלה תנן פירות חוץ לארץ שנכנסו לארץ חייבין בחלה, יצאו מכאן לשם ר"א מחייב ור"ע פוטר. וע"ש בפירוש הרמב"ם והרע"ב ז"ל. וכחבורו פ"א מהלכות תרומות דין כ"ב כתב ז"ל,

סימן ט

נהעושה בארץ ישראל עוגה מחיטים הבאים מחו"ל, איך יסיים ברכת מעין שלש]

שאלה. חטים שבאים ממצרים פעה"ק ירושלים תובכ"א, ועושים מהם לחמניות שקורין בישקוג'ש, בברכת מעין שלש היאך יתווס, על הארץ